

Katsaus syrjäntälautakunnan toimintaan
vuosina 2004–2006

SYRJINTÄLAUTAKUNTA

NATIONELLA DISKRIMINERINGSNÄMNDEN

NATIONAL DISCRIMINATION TRIBUNAL OF FINLAND

TRIBUNAL FINLANDAIS DE LA DISCRIMINATION

Национальный Комитет по Дискриминации Финляндии

SISÄLLYSLUETTELO

1. Syrjintälautakunta uutena oikeusturvelimenä	2
1.1. Syrjintälautakunnan kokoonpano	3
1.2. Syrjintälautakunnan tehtävät	4
1.3. Hakemuksen käsittely syrjintälautakunnassa	4
2. Syrjintälautakunnan käsittelemät tapaukset ja kieltopäätökset	5
Kieltopäätös helsinkiläiselle ravintolalle	5
Kieltopäätös Helsingin kaupungille	6
Kieltopäätös oululaiselle ravintolapäällikölle ja ravintolan omistajayhtiölle	6
Kieltopäätös Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimelle	7
Kieltopäätös vakuutusyhtiölle	7
Kieltopäätös helsinkiläisen ravintolan järjestyksenvalvojalle	8
2.1. Syrjintälautakunnan lausunto yhdenvertaisuuslain soveltamisesta	8
3. Syrjintälautakunta Euroopan oikeusturvelinten verkostossa	9
4. Syrjintälautakunnan kanslia	10

1. Syrjintälautakunta uutena oikeusturvaelimenä

Yhdistyneiden kansakuntien kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan sopimuksen mukaan kiellettyä pidetään kaikkea rotuun, ihonväriin, syntyperään tai kansalliseen tai etniseen alkuperään perustuva erottelua.

Euroopan Unionin jäsenvaltiot ovat ratifioineet keskeiset kansainväliset ihmisoikeussopimukset, joissa kielletään syrjintää laajasti ja yksiselitteisesti. Syrjimättömyysperiaatteen mukaan on kiellettyä toisen jäsenvaltion kansalaisen huonompi kohtelu verrattuna oman maan kansalaisen saamaan kohteluun. Lojaliteettiperiaatteen mukaan jäsenvaltiot toteuttavat kaikki yleis- ja erityistoimenpiteet, jotka ovat aiheellisia sopimuksesta tai yhteisön toimielinten sää-

döksistä johtuvien velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi ja helpottavat yhteisön päämäärän toteuttamista. Yhteisön jäsenmaat pidättyvät kaikista toimenpiteistä, jotka ovat omiaan vaarantamaan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen tavoitteiden saavuttamista.

Euroopan yhteisön direktiivin 2000/43 tavoitteet pantiin Suomessa täytäntöön 1.2.2004 voimaan tullella yhdenvertaisuuslailla ja lailla vähemmistövaltuutetusta ja syrjintälautakunnasta. Etnistä syrjintää koskevassa asiassa Suomen yhdenvertaisuuslainsäädäntöä tulkitsee syrjintälautakunta.

1.1. Syrjintälautakunnan kokoonpano

Syrjintälautakunnassa on lakimääräisesti puheenjohtaja, kuusi muuta jäsentä ja sihteeri. Lautakunnan puheenjohtaja ja jäsenet ovat sivutoimisia luottamushenkilöitä. Lautakunnan puheenjohtajan ja jäsenten toimikausi on neljä vuotta.

Valtioneuvosto nimitti ensimmäisen syrjintälautakunnan toimikaudelle 19.2.2004 -18.2.2008.

Puheenjohtaja, varatuomari, kärjätuomari Jukka Rainio

Varatuomari, oikeustieteen tohtori Jukka Lindstedt toimi ensimmäisenä puheenjohtajana. Tultuaan valituksi eduskunnan apulaisoikeusasiamieheksi hän erosi 1.10.2005.

Varapuheenjohtaja, varatuomari, kihlakunnansyyttäjä Vilja Kutvonen

Esittelijä, syrjintälautakunnan sihteeri varatuomari Tapio Susi

Jäsenet

Asianajaja Markku Fredman

Varatuomari, hovioikeuden viskaali Thea Lång

Oikeustieteen kandidaatti Juhani Kortteinen

Valtiotieteen tohtori Inga Jasinskaja-Lahti

M.A., toimittaja Adrián Soto

Varajäsenet

Varatuomari, oikeustieteen lisensiaatti Hannu Kiuru

Varatuomari, kihlakunnansyyttäjä Marja Vanamo

Asianajaja Kirsi Tarvainen

Oikeustieteen kandidaatti Timo Makkonen

Valtiotieteen tohtori Karmela Liebkind

Filosofian lisensiaatti Ahmed Akar

Syrjintälautakunnan puheenjohtajan, vähintään kolmen jäsenen ja heidän varajäsenensä sekä syrjintälautakunnan sihteerin tulee olla tuomarin virkaan kelpoisia. Lisäksi syrjintälautakunnan jäsenten ja heidän varajäsentensä sekä sihteerin tulee olla perehtynyt lautakunnan toimialaan.

Jäseniin ja esittelijänä toimivaan syrjintälautakunnan päätoimiseen sihteeriin sovelletaan oikeudenkäymiskaaren säännöksiä tuomarin esteellisyydestä.

1.2. Syrjintälautakunnan tehtävät

Yhdenvertaisuuslaissa puututaan painokkaammin syrjintään, jonka perusteena on etninen alkuperä. Etnisen syrjinnän kieltö ulottuu laajemmalle kuin muihin perusteisiin pohjautuvan syrjinnän kieltö.

Syrjintälautakunnan toimivaltaan kuuluu etniseen alkuperään perustuva syrjintä, kun kyse on:

- itsenäisen ammatin tai elinkeinon harjoittamisen edellytyksistä tai elinkeinotoiminnan tukemisesta
- koulutuksen tai ammatillisen ohjauksen saamisesta
- jäsenyydestä tai toiminnasta työntekijä- tai työnantajajärjestössä tai muussa järjestössä, jonka jäsenillä on tietty ammatti, tai järjestön antamista etuuksista
- sosiaali- ja terveystalvueluista
- sosiaaliturvaetuksista tai muista sosiaalisin perustein myönnettävistä tuista, alennuksista tai etuuksista
- asevelvollisuuden, naisten vapaaehtoisen asepalvelun tai siviilipalvelun suorittamisesta
- asumisen taikka yleisölle tarjottavien tai yleisön saatavilla olevien irtaimen tai kiinteän omaisuuden taikka palvelujen tarjonnasta tai saatavuudesta muista kuin yksityisten henkilöiden välisissä suhteissa.

Syrjintälautakunnan tehtävänä on käsitellä ja ratkaista ne asiat, jotka yhdenvertaisuuslain mukaan kuuluvat sen käsiteltäviksi ja ratkaistaviksi. Syrjintälautakunnan toimivallasta ja asian käsittelystä on säädetty yhdenvertaisuuslailla ja lailla vähemmistövaltuutetusta ja syrjintälautakunnasta.

Syrjintälautakunnalla on toimivalta antaa kieltopäätöksiä ja tuomita syrjintään syyllistynyt uhkasakkoon.

Syrjintälautakunta voi kieltää uusimasta tai jatkamasta lainvastaista menettelyä ja antaa myös vastatoimien kiellon. Tämä tarkoittaa sitä, että kukaan ei saa joutua epäedulliseen asemaan sen tähden, että hän on valittanut tai ryhtynyt toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Syrjintälautakunta antaa päätöksiä yksittäistapauksissa. Päätökset ovat sitovia ja täytäntöönpanokelpoisia. Päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeuteen ja viime kädessä korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Syrjintälautakunta voi vahvistaa myös osapuolten välisen sovinnon, joka voidaan panna täytäntöön niin kuin lainvoimainen tuomio.

Etnistä syrjintää koskevassa asiassa voi syrjintälautakunnan lausunnon yhdenvertaisuuslain soveltamisesta pyytää tuomioistuun, vähemmistövaltuutettu tai muu viranomainen taikka yhdistys. Tuomioistuin voi pyytää syrjintälautakunnalta lausuntoa hyvityskannetta tai muuta syrjintäasiaa koskevaa kannetta käsitellessään.

Laissa säädettyinä rajauksena on, että syrjintälautakunta ei käsittele työsuhteisiin liittyviä kysymyksiä, jotka kuuluvat työsuojeluviranomaisille. Tässä suhteessa syrjintälautakunnan tehtävät poikkeavat monien EU-jäsenmaiden oikeusturvaelinten tehtävistä.

Kansallisena oikeusturvaelimenä syrjintälautakunta on tuomioistuimen tapaan puolueeton syrjintäkanneiden ratkaisija. Lautakunta toimii tuomioistuimelle vaihtoehtoisena, nopeana ja edullisena oikeusturvakkeinona. Käräjäoikeuksien ja hallinto-oikeuksien ohella syrjintälautakunta antaa siten syrjintäasioissa juridisesti velvoittavia ratkaisuja.

1.3. Hakemuksen käsittely syrjintälautakunnassa

Esitykset syrjintälautakunnan päätöksiksi valmistellaan lautakunnan kansliassa. Syrjintälautakunta antaa päätöksensä esittelystä. Esittelijänä toimii lautakunnan päätoiminen sihteeri.

Syrjintälautakunnan käsittelyprosessi on kirjallinen. Hakemuksen voi tehdä suomen, ruotsin tai englannin kielellä. Hakemusta ei voi perustella pelkällä väitteellä, vaan syrjintää kokeneen henkilön on esitettävä sellaista konkreettista näyttöä, jonka perusteella hänen voidaan olettaa joutuneen syrjinnän kohteeksi.

Hakemuksen saavuttua syrjintälautakunnalle, pyyde-

tään hakijan vastapuolelta eli väitetyltä syrjijältä kirjallinen vastaus määräajassa.

Vastapuolen annettua vastauksensa syrjintälautakunnalle, pyydetään hakijalta vastaselitys, jossa hakijalla on mahdollisuus vastata vastapuolensa esittämiin argumentteihin. Todistustaakkaa koskevan säännöksen mukaan vastaajan on osoitettava, että syrjinnän kieltoa ei ole rikottu. Saatujen kirjallisten selvitysten perusteella asia ratkaistaan lautakunnan istunnossa. Syrjintälautakunnan annettua päätöksensä, syrjintälautakunnan kanslia lähettää toimituskirjan valitus-osoituksineen asianosaisille. Syrjintälautakunnan asia- ja toimituskirjat annetaan maksutta. Asiaan osalliset vastaavat itse niistä kuluista, jotka käsittely lautakunnassa on aiheuttanut.

Syrjintälautakunnalla on oikeus kuulla asiantuntijoita, hankkia lausuntoja ja selvityksiä sekä järjestää katselmuksia. Syrjintälautakunnalle tehdystä hakemuksesta lautakunta voi tarvittaessa pyytää ennakkoratkaisua Euroopan yhteisön tuomioistuimelta.

Syrjintälautakunnalla on oikeus saada yhdenvertaisuuslain soveltamisalaan kuuluvilta viranomaisilta ja toiminnan harjoittajilta sekä niiden palveluksessa olevilta selvitys seikoista, jotka ovat tarpeen sen valvomiseksi, että laissa säädetyn etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän kieltoa noudatetaan, sekä etnisen yhdenvertaisuuden edistämistä koskevien toimenpiteiden suunnittelun ja toteuttamisen arvioimiseksi.

2. Syrjintälautakunnan käsittelemät tapaukset ja kieltopäätökset

Vuosina 2004-2006 syrjintälautakunta on kokoonnutunut 21 kertaa. Syrjintälautakunnan järjestäytymiskokous pidettiin 6.5.2004. Ensimmäiset hakemukset käsiteltiin 23.9.2004 pidetyssä istunnossa. Lautakunta on tutkinut ja ratkaissut runsaan kahden vuoden tarkastelujakson aikana 100 hakemusta. Kahdessa tapauksessa syntyi sovintoratkaisu asianosaisten välillä.

Hakemukset ovat käsitäneet syrjintää viranomaistoiminnassa, sosiaalipalveluissa, asumispalveluissa, koulutusmahdollisuuksien ja ravintolapalvelujen tarjonnassa sekä eri tyyppisten palvelujen tarjonnassa markkinoilla. Suurimmassa osassa hakemuksia on esitetty väite viranomaisen syrjivästä toiminnasta.

Hallinto-oikeuteen valitettiin kolmesta lautakunnan tekemästä kielteisestä ratkaisusta. Hallinto-oikeus on hylännyt kaksi näistä hakijoiden valituksista. Yksi valitus on edennyt korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltäväksi.

Tarkastelujakson aikana syrjintälautakunta on antanut kuusi erityistä kieltopäätöstä, joista tapauskuvat lyhyesti seuraavassa.

Kieltopäätös Helsingin kaupungille

Vähemmistövaltuutettu pyysi syrjintälautakuntaa tutkimaan, oliko yhdenvertaisuuslain syrjinnän kieltoa rikottu helsinkiläisen peruskoulun opetusryhmäjäossa. Kaikki maahanmuuttajalapsat oli sijoitettu samalle luokalle ja toiselle rinnakkaisluokalle oli sijoitettu ainoastaan syntyperäisiä suomalaisia lapsia.

Helsingin kaupunginhallitus ja opetusvirasto antoivat syrjintäväitteisiin syrjintälautakunnalle vastauksen, jossa vedottiin työjärjestysteknisiin ongelmiin sekä pedagogisiin perusteisiin.

Yhdenvertaisuuslakia sovelletaan sekä julkisessa että yksityisessä toiminnassa, kun kysymys on koulutuksen saamisesta. Eri asemaan asettamista koskeva kysymys ratkaistaan yhdenvertaisuuslaissa säädetyn todistustaakkaa koskevan jaon mukaan siten, että perustellun syrjintäolettan täytyessä vastaajan on osoitettava, ettei syrjinnän kieltoa ole rikottu. Helsingin kaupunki ei syrjintälautakunnan mielestä esit-

tänyt perusteita, jotka olisivat kumonneet tämän oletettaman. Syrjintälautakunta katsoi selvitetyn, että peruskoulussa vuosiluokkiin jako oli tapahtunut ensisijaisesti oppilaan äidinkielen perusteella.

Toteutunut järjestely peruskoulussa ei vastannut suomi toisena kielenä perusopetuksen vaatimuksia. Lisäksi Helsingin kaupungin opetuslautakunnan ohjeiden mukaan suomi toisena kielenä opetusta antaa ensisijaisesti suomi toisena kielenä opettamiseen

erikoistunut opettaja. Kun näin ei ollut tapahtunut, oppilaat ovat joutuneet opetuksessa epäsuotuisaan asemaan.

Syrjintälautakunta päätti kieltää Helsingin kaupunkia muodostamasta vuosiluokkia maahanmuuttajaoppi- laan kielen perusteella.

Päätös, diaarinumero 2732/66/2004,
<http://www.mol.fi/syrjintalautakunta>

Kieltopäätös oululaiselle ravintolapäällikölle ja ravintola omistajayhtiölle

Oululaisessa ravintolassa ravintolapäällikkö oli ohjeistanut työntekijöitä niin, että ravintolassa asioivia ulkomaalaisia ei enää päästetä ravintolan tiloihin eikä heitä ravintolassa palvella. Työntekijät olivat ilmoittaneet ravintolapäällikölle, että he eivät suostu asiakkaiden erottelemiseen näiden etnisen taustan perusteella.

Syrjintälautakunta totesi, että yhdenvertaisuuslakia sovelletaan etnisen alkuperän perusteella tapahtuvaan syrjintään, kun kysymys on yleisön saatavilla olevien palvelujen tarjonnasta tai saatavuudesta. Syrjintäkiellon mukaisesti ketään ei saa syrjiä etnisen tai kansallisen alkuperän perusteella.

Välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että jotakuta kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan vertailukelpoisessa tilanteessa. Yhdenvertaisuuslain mukaan syrjinnällä tarkoitetaan lisäksi ohjetta tai käskyä, joka voi olla syrjintään liittyvä opetus, toimintaohje tai velvoite.

Syrjintälautakunnan mukaan ravintolapäällikön olisi tavanomaista harkintaa käyttäen pitänyt tietää, että hänen antamansa ohjeet loukkaavat toisen henkilön arvoa etnisellä perusteella. Syrjintälautakunta katsoi, että ravintolapäällikön ohjeet täyttivät syrjinnän määritelmän käskystä syrjiä etnisen taustan perusteella ravintolapalvelujen saamisessa.

Syrjintälautakunnan päätöksen mukaan myös ravintolan omistajayhtiön olisi tullut ryhtyä toimenpiteisiin estääkseen lainvastainen toiminta ravintolan asiakasvalinnassa. Syrjintälautakunta päätti kieltää oululaista ravintolapäällikköä ja ravintolan omistajayhtiötä syrjimästä asiakkaita heidän etnisen taustansa perusteella.

Päätös, diaarinumero 1528/66/2005,
<http://www.mol.fi/syrjintalautakunta>

Kieltopäätös Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimelle

Suomessa asuva ulkomaalaistaustainen henkilö katsoi alaikäisten lastensa huoltoon ja tapaamisoikeuteen sekä lastensuojeluun liittyvissä asioissa, että Espoon kaupungin sosiaaliviranomaisten toiminta oli ollut asenteellista, puolueellista ja syrjivää. Hänen mielestään viranomaiset syrjivät hänen kulttuuritaustansa ja äidinkielenä perusteella.

Yhdenvertaisuuslakia sovelletaan etnisen alkuperän perusteella tapahtuvaan syrjintään, kun kysymys on sosiaali- ja terveystoimista. Laissa säädetyn syrjintäkiellon mukaisesti ketään ei saa syrjiä etnisen tai kansallisen alkuperän perusteella. Välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että jotakuta kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan tai jota-

kuta on kohdeltu tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Yhdenvertaisuuslain mukaan viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan yhdenvertaisuuden edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa.

Syrjintälautakunta katsoi, ettei Espoon sosiaali- ja terveystoimi esittänyt vastaanäyttöönsä yhdenvertaisuuslaissa säädetyn jaetun todistustaakan mukaisesti siitä, ettei syrjintäkieltoa olisi rikottu niissä konk-

reettisisä tilanteissa, jotka hakija oli esittänyt syrjintäolettan tueksi.

Syrjintälautakunta katsoi näytetyksi, että Espoon sosiaali- ja terveystoimen toiminta oli ollut asenteellista ja syrjivää ja päätti kieltää Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimea syrjimästä hakijaa hänen etnisen taustansa perusteella.

Päätös, diaarinumero 1366/66/2005,
<http://www.mol.fi/syrjintalautakunta>

Kieltopäätös vakuutusyhtiölle

Vähemmistövaltuutettu pyysi syrjintälautakuntaa tutkimaan, oliko vakuutuspalveluja tarjoava vakuutusosakeyhtiö rikkonut syrjinnän kieltä sairaskulu- vakuutusten harkinnassa.

Vakuutusyhtiö kiisti menettelevänsä niin, että se lähettäisi kaikille vierasperäisen nimen omaaville lisätiedustelun, jossa pyydetään Kela-korttia tai asumisaikaselvitystä.

Vakuutusyhtiön käytäntöä, tavoitetta ja keinoa ulkomaalaisten vakuutuksenhakijoiden kohdalla tulee tarkastella yhdenvertaisuuslain mukaisesti. Syrjintälautakunta katsoi, että vakuutusyhtiö oli näyttänyt, että sillä on ollut hyväksyttävät tavoitteet, jotka liittyvät riskien ja vakuutusyhtiön vastuun selvittämiseen. Vakuutusyhtiön käyttämät keinot eivät sen sijaan olleet asianmukaisia ja tarpeellisia, koska yhtiön tarvitsemat tiedot olisi voitu saada yhdenvertaisen kohtelun kannalta hyväksyttävämällä tavalla tiedustelemalla vakuutushakemuslomakkeessa suoraan sitä, onko kyseinen henkilö oleskellut Suomessa viimeisen kahden vuoden aikana ja onko hänellä Kela-kortti.

Vakuutusyhtiön käytäntö saattoi ulkomaan kansalaiset erityisen epäedulliseen asemaan ja yhtiön käytäntö johti siihen, että etnisesti muiden kuin suomalaisten oli vaikeampi saada kyseinen vakuutus.

Välillisellä syrjinnällä tarkoitetaan yhdenvertaisuuslain mukaan sitä, että näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa jonkun erityisen epäedulliseen asemaan muihin vertailun kohteena oleviin nähden, paitsi jos säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Syrjintälautakunta katsoi, että vakuutusten saamisessa on kyse merkittävästä asiasta ja vakuutusyhtiön käytäntö ulkomaalaisten vakuutuksenhakijoiden kohdalla on ollut välillistä syrjintää. Asumisaikaa Suomessa ja Kela-kortin olemassaoloa koskevat tiedustelut on tehtävä yhdenvertaisesti. Syrjintälautakunta kielsi vakuutusyhtiötä käsittelemästä sairaskuluvakuutushakemuksia sillä tavoin, että ulkomaalaiset joutuvat huonompaan asemaan kuin suomalaiset.

Päätös, diaarinumero 1920/66/2005,
<http://www.mol.fi/syrjintalautakunta>

Kieltopäätös helsinkiläisen ravintolan järjestyksenvalvojalle

Syrjintälautakuntaa pyydettiin tutkimaan, oliko helsinkiläinen ravintola rikkonut palvelujen tarjonnan yhtenäisyyttä kun ravintolaan pyrkineen ulkomaalaistaustaisen henkilön sisäänkäynti estettiin vedoten jalkineiden sopimattomuuteen.

Syrjintälautakunta totesi, että yhtenäisyyttä sovelletaan etnisen alkuperän perusteella tapahtuvaan syrjintään, kun kysymys on yleisölle tarjottavien tai yleisön saatavilla olevien palvelujen tarjonnan tai saatavuudesta muissa kuin yksityisten henkilöiden välisissä suhteissa.

Laissa säädetyn syrjintäkiellon mukaisesti ketään ei saa syrjiä etnisen tai kansallisen alkuperän perusteella. Välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että jotakuta kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan tai jotakuta on kohdeltu tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa. Yhtenäisyyttä sovelletaan vertailukelpoisessa tilanteessa. Yhtenäisyyttä sovelletaan vertailukelpoisessa tilanteessa. Yhtenäisyyttä sovelletaan vertailukelpoisessa tilanteessa. Yhtenäisyyttä sovelletaan vertailukelpoisessa tilanteessa. Yhtenäisyyttä sovelletaan vertailukelpoisessa tilanteessa.

tava, että syrjinnän kieltoa ei ole rikottu. Vaikka nimellisesti syrjivää ohjetta ei olisi annettu, tulee asiakasvalinnan toteutua syrjimättömän ja yhtenäisyyttä perustein. Välittömän syrjinnän kannalta ei ole merkitystä sillä, perustuuko eri asemaan asettaminen syrjivään tarkoitukseen vai ei.

Syrjintälautakunta katsoi, että tapauksessa ei esitetty näyttöä siitä, että ravintolayhtiö tai järjestyksenvalvonnasta vastannut yhtiö, tai järjestyksenvalvontayhtiön esimies, olisivat antaneet syrjiviä ohjeita tai osallistuneet syrjivän päätöksen tekemiseen. Syrjintälautakunta päätti antaa syrjintäkiellon järjestyksen valvojalle, koska hän ei kyennyt esittämään näyttöä siitä, ettei hän ole rikkonut syrjinnän kieltoa.

Päätös, diaarinumero 2392/66/2005,
<http://www.mol.fi/syrjintalautakunta>

1.4. Syrjintälautakunnan lausunto yhtenäisyyttä soveltamisesta

Vähemmistövaltuutettu pyysi syrjintälautakunnan lausuntoa siitä, olisiko yhtenäisyyttä sovellettava siten, että yhtenäisyyttä sovellettavien suunnitelmien sisällöksi olisi sisällytettävä myös viranomaisen rooli työnantajana etnisen yhtenäisyyden edistämiseksi. Yhtenäisyyttä sovellettavien suunnitelmien mukaan etnisen yhtenäisyyden edistämiseksi viranomaisten tulee laatia yhtenäisyyttä sovellettavien suunnitelmien laajuudessa kuin kunkin viranomaisen toiminnan luonne sitä vaatii.

Syrjintälautakunnan mukaan yhtenäisyyttä sovellettavien suunnitelmien tarkoitus edistää ja turvata yhtenäisyyden toteutumista sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeussuojaa lain soveltamisalaan kuuluvissa syrjintätilanteissa, edellyttäen yhtenäisyyttä sovellettavien suunnitelmien mukaista soveltamista siten, että työnantajan rooli sisällytetään yhtenäisyyttä sovellettavien suunnitelmaan. Tätä tukee se, että yhtenäisyyttä sovellettavien suunnitelmien mukaan

viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää yhtenäisyyttä tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan yhtenäisyyden edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Viranomaisen toiminta työnantajana kuuluu myös viranomaisen lailla säädeltyyn menettelyyn. Lisäksi lain mukaan viranomaisten tulee erityisesti muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät yhtenäisyyden toteutumista. Yhtenäisyyttä sovellettavien suunnitelmien eli 2 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan, yhtenäisyyttä sovellettavien suunnitelmien julkisessa toiminnassa kun kysymys on työhönnotto- ja työoloista tai työehdoista, henkilöstökoulutuksesta taikka urala etenemisestä.

Yhtenäisyyttä sovellettavien suunnitelmien on laadittava siinä laajuudessa kuin kunkin viranomaisen toiminnan luonne

ne työnantajana sitä vaatii. Yhdenvertaisuuslaista ja sen esitöistä ei löydy tukea ajatukselle, että viranomaiset olisi vapautettu yhdenvertaisuussuunnitelman laatimisvelvollisuudesta joltain tietyltä toimintalaltaan, kuten esimerkiksi oman rekrytoinnin osalta. Syrjintälautakunta antoi lausunnon, jossa se katsoo, että yhdenvertaisuuslain 4 §:n 2 momentin mukaisen

yhdenvertaisuussuunnitelman sisältöön tulee sisällyttää myös viranomaisen toiminta työnantajana.

Päätös 27.11.2006,
diaarinumero 2995/66/2004

3. Syrjintälautakunta Euroopan oikeusturvelinten verkostossa

Syrjintälautakunta on luonut ja vakiinnuttanut yhteyksiä syrjintälainsäädännön piirissä toimiviin viranomaisiin kansallisella ja Euroopan yhteisön tasolla. Tämä on tapahtunut osallistumalla Euroopan syrjintäasioita käsittelevien oikeusturvelinten ja syrjintädirektiivejä koskeviin seminaareihin sekä välittämällä syrjintälautakunnan asemasta ja toiminnasta tietoa. Syrjintälautakunta on huomioitu ja esitelty useiden kansallisten ja eurooppalaisten oikeudellisia kysymyksiä käsittelevien instanssien julkaisuissa.

Vieraillessaan Suomessa 2005 Euroopan ihmisoikeusvaltuutetun toimiston edustajat olivat kiinnostuneita Suomen syrjintälautakunnasta itsenäisenä ja sanktiovaltaisena oikeusturvelimenä, koska useilla eurooppalaisilla syrjintää käsittelevillä oikeusturvelimillä ei pääsääntöisesti ole suoraa sanktiovaltaa.

Euroopan rasmin ja suvaitsemattomuuden vastaisen komissio ECRI, toimii yhteistyössä Euroopan unionin jäsenvaltioiden syrjintäasioissa toimivien kanssa. ECRI korostaa Suomen hallituksen hyväksymissä suosituksissaan syrjintälautakunnan ja sitä vastaavien oikeusturvelinten riippumattomuutta. Suositusten mukaan erityiselimillä tulee olla käytössään toimintansa ja tehtäviensä tehokkaaseen toteuttamiseen tarvittavat varat, ja rahoitus tulee viedä vuosittain eduskunnan hyväksyttäväksi. Erityiselinten tulee toimia itsenäisesti ilman valtion väliintuloa ja riippumattomuus täysin taattuna. Syrjintälautakunnan ja ECRI:n edustajat keskustelivat ulkoministeriön järjestämässä tilaisuudessa syksyllä 2006 syrjintälautakunnan toiminnasta.

Ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston ja ulkoasiainministeriön ihmisoikeustuomioistuini- ja sopi-

musasioiden yksikön kanssa on toimittu vuorovaikutuksessa. Syrjintälautakunnan edustajat osallistuivat ulkoasiainministeriössä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen presidentin esitelmätilaisuuteen ja vastaanottoon syksyllä 2006.

Euroopan jäsenvaltioissa syrjintädirektiivi on pantu täytäntöön eri tavoin. Näin ollen oikeusturvelinten toimivallassa on eroja. Esimerkinomaisesti luonnehditaan seuraavassa minkälaisia oikeusturvelimiä EU:n jäsenvaltioilla on.

Irlannissa on tasa-arvotuomioistuin, The Equality Tribunal, jolla on sovitteluoikeuden lisäksi toimivalta kieltää diskriminointi myös etnisellä perusteella. Se käsittelee niin ikään syrjintää työelämässä.

Ranskassa HALDE, Haute Autorité de lutte contre les Discriminations et pour l'Égalité, on itsenäinen viranomainen, jolla on oikeus ratkaista kaikkea välistä tai välitöntä syrjintää, joka laissa on kielletty tai kielletty kansainvälisessä Ranskaa sitovassa sopimuksessa. Jäseniksi Ranskan tasavallan presidentti nimittää 12 jäsentä viiden vuoden toimikaudeksi. Kuka tahansa syrjinnän uhri voi vedota tähän oikeusturvelimeen.

Ruotsissa syrjintälautakunta tutkii valitukset, jotka koskevat työelämässä tapahtuvaa etnistä syrjintää. Lautakunnalla on oikeus asettaa uhkasakko etnisen syrjinnän estämiseksi työelämässä. Se antaa etnistä syrjintää käsittelevälle valtuutetulle neuvoja periaatteellisesti tärkeissä kysymyksissä sekä ehdottaa Ruotsin hallitukselle asetusten muuttamista tai muita toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on torjua etnistä syrjintää.

Ruotsissa on varsinaisten oikeusasiamiesten lisäksi neljä syrjintää käsittelevää valtuutettua, joista yksi on etnistä syrjintää käsittelevä valtuutettu, ombudsmanen mot etnisk diskriminering.

Tanskan ihmisoikeusinstituutissa on etnisten ryhmien tasa-arvoista kohtelua käsittelevä komitea, Klagekomitéen for Etnisk Ligebehandling, joka käsittelee yksityishenkilöiden tekemiä valituksia koskien rodusta tai etnisestä alkuperästä johtuvaa epätasa-arvoista kohtelua. Komitean toimivaltaan kuuluu myös työmarkkinoilla tapahtunut syrjintä. Komitean suosituksesta syrjinnän uhrille voidaan myöntää ilmainen oikeusapu.

Viron oikeuskansleri käsittelee ja ratkaisee muun lailisuusvalvonnan lisäksi syrjintää koskevat valitukset. Hän valvoo keskus- ja paikallishallinnon sekä julkista tehtävää tai velvollisuutta hoitavien toimia. Oikeuskansleri voi toteuttaa sovittelijana vapaaehtoisen sovintomenettelyn syrjintää koskevassa riita-asiassa. Syrjintään syyllistyneeksi väitetty voi kieltäytyä osallistumasta siihen. Mikäli kyse on julkisten laitosten harjoittamasta syrjinnästä, sovintomenettely voidaan käynnistää uhrin hakemuksesta tai oikeuskanslerin aloitteesta.

4. Syrjintälautakunnan kanslia

Lautakunnan ensimmäisenä päätoimisena sihteerinä aloitti 1.4.2004 varatuomari Tapio Susi, jonka tehtävänä on ollut tuomioistuimeen rinnastettavan syrjintälautakunnan toiminnan käynnistäminen. Hän on perustanut kansliatoiminnot, luonut toiminta- ja menettelytavat sekä toimintaedellytykset lautakunnalle.

Syrjintälautakunnan sihteerin päätehtävänä on päätösten valmistelu sekä päätösten esittely lautakunnan istunnossa.

Kanslia huolehtii syrjintälautakuntaan saapuneiden hakemusten käsittelystä, esittelylistojen valmistelusta sekä päätösten täytäntöönpanosta. Syrjintälautakunnan hallinto, talous ja toimintamäärärahojen seuranta kuuluvat kanslian tehtäviin.

Syrjintälautakunnan toiminta perustuu Euroopan unionin rasismin vastaisen direktiivin pohjalta säädettyyn yhdenvertaisuuslakiin ja toimialueena on koko Suomi.

Syrjintälautakunnan sihteeri on ollut vuorovaikutuksessa Euroopan vastaavien oikeusturvelinten edustajien kanssa osallistuen 24.10.-25.10.2005 Saksassa Trierissä syrjintää sekä yhdenvertaisen kohtelun periaatetta käsittelevään seminaariin, jonka järjestäjänä toimi Academy of European Law. Hän on osallis-

tunut myös Ranskassa Strasbourgissa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa 16.-17.2.2006 pidettyyn syrjintää käsittelevien kansallisten oikeusturvelinten konferenssiin.

Kansainvälisten kontaktien lisäksi kanslia on yhteydessä eri viranomaisiin, tuomioistuimiin ja yhteisöihin sekä hoitaa viestinnän ja syrjintälautakunnan päätösten tiedottamisen.

Kanslia neuvoo etnisiä ja eri kieliryhmiin kuuluvia kansalaisia kysymyksissä, jotka liittyvät syrjintää koskevan hakemuksen vireille panoon syrjintälautakunnassa.

Vakinaisena avustavana virkamiehenä aloitti kanslias-
sa 1.6.2005 Pasi Ontermaa.

SYRJINTÄLAUTAKUNTA

PL 34, 00023 Valtioneuvosto

syrjintalautakunta@mol.fi

www.mol.fi

Syrjintälautakunnan sihteeri

Varatuomari Tapio Susi

Puhelin OIO 60 48049

